

Nr 267.

Av herr **Lindström m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till arbetstidslag för detaljhandeln m. m.*

I propositionen nr 96 föreslår Kungl. Maj:t riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till 1) arbetstidslag för detaljhandeln 2) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning samt 3) butikstängningslag.

Departementschefen har ifråga om dessa förslag i huvudsak anslutit sig till det av särskilda sakkunniga avlämnade betänkandet den 31 december 1937, ehuru med en del av lagrådet föreslagna jämkningar av både reell och formell innebörd.

Emellertid kvarstår i Kungl. Maj:ts förslag till butikstängningslag en bestämmelse, som skulle ensidigt gynna vissa näringsidkare på andras bekostnad och vilken därför redan ur synpunkten av likhet inför lagen synes oss böra ändras.

Denna bestämmelse återfinnes i 11 § 3 mom. andra stycket 1) av förslaget till butikstängningslag och innebär i sin nuvarande formulering, att tillstånd till försäljningstidens utsträckning till kl. 22 må endast medgivas försäljningsställen av kioskkaraktär, men däremot ej butiker, vilka som specialitet saluföra konfektyrer och färsk frukt m. fl. i lagförslaget nämnda varor.

Det synes oss medföra en orättvisa mot frukt- och konfektyraffärerna, som i jämförelse med kioskerna måste kalkylera med högre hyror och andra affärsomkostnader, att beröva de förra den möjlighet till ökad omsättning, som ett öppethållande efter ordinarie stängningstid erbjuder. Ett monopol åt kioskerna i detta avseende skulle strida mot de likartade konkurrensmöjligheter för alla näringsidkare, som äro ett skäligt krav på all lagstiftning och för vilka både departementschefen och de sakkunniga i andra sammanhang gjort sig till förespråkare.

I fråga om stängningstiden i allmänhet för affärerna uttalar sålunda departementschefen, att det ur konkurrenssynpunkt är av vikt, att densamma är enhetligt reglerad.

De sakkunniga ha på flera ställen i sitt yttrande understrukit principen om likställighet inför lagen såsom fundamental.

I samband med en utredning av begreppen butik och detaljhandel framhålla sålunda de sakkunniga betydelsen av att lagens huvudregel om förbud mot öppethållande för allmänheten efter viss tid bleve enhetligt tillämpad å alla försäljningsställen, där detaljhandel idkades. »En sådan likställighet mellan den mera ordinära butikshandeln och t. ex. den detaljhandel, som dreves från kiosk eller serveringsställe, hade befunnits praktisk och rättvis.»

Som ett ytterligare exempel på de sakkunnigas uppfattning rörande likställigheten må anföras, att de ifråga om medgivande av längre försäljningstid åt vissa branscher understryka, att det därvid gäller att så långt som möjligt undvika orättvisor mellan olika grupper av detaljhandlare.

Det har ej kunnat undgå väcka vår uppmärksamhet, att de sakkunniga i fråga om frukt- och konfektyrhandeln frångå sina principer om möjligast lika behandling av alla näringsidkare. Denna inkonsekvens bör enligt vår bestämda uppfattning rättas till, innan förslaget upphöjes till lag.

Ett ytterligare försvårande av frukt- och konfektyrhandelns ställning innebär enligt vår mening det förhållandet, att enligt 2 § 1 mom. av förslaget till butikstängningslag denna ej skall äga tillämpning å kaféer och konditorier, som utöva serveringsrörelse. Dessa skulle alltså efter butikernas stängningstid kunna jämväl för avhämtning och försändning saluföra bland annat konfektyrer. Det torde knappast kunna förutsättas annat än att dessa affärsidkare komma att begagna sig av den rätt till dylik försäljning, som lagförslaget medger dem. Kaféer och konditorier skulle sålunda kunna utveckla sig till maskerade konfektyraffärer till förfång för specialaffärerna inom branschen.

Det medgivande, som enligt lagförslaget skulle lämnas kaféer och konditorier att även servera frukt, väcker betänkligheter. Dylik servering är något för kafé- och konditorirörelse främmande och måste fresta till lagöverträdelser i den formen, att frukt försäljes även till avhämtning, vilket departementschefen uttryckligen förklarat sig icke vilja medgiva. Vi betrakta det som en inkonsekvens att tillåta servering av frukt åt kaféer och konditorier, då det nya lagförslaget åsyftar att bland annat undanröja de nackdelar, som under nuvarande lagstiftning uppstå därigenom, att affärsidkare ställas i en svår situation inför kunder, vilka kräva att få inköpa och medtaga varor, som lag enligt blott få serveras för konsumtion på platsen.

Då man fattar ståndpunkt till ett i allmänhetens köpvanor så ingripande lagförslag som det föreliggande måste man enligt vår uppfattning taga hänsyn därtill, att konsumenternas intressen ej mera än nödvändigt tillbakasettas. Både departementschefen och de sakkunniga hava i olika sammanhang sagt sig behjarta de skäliga krav, som allmänheten kan ställa på tillgodoseendet av sina intressen.

Departementschefen anser sålunda ifråga om söndagshandeln, att bland annat konfektyrer och färsk frukt torde utan större olägenhet fritt kunna få försäljas under de få timmar på sön- och helgdagar, då hithörande butiker få hålla öppet. »En dylik ordning synes ur konkurrenssynpunkt icke bliva till alltför stort men för övriga affärsidkare; från allmänhetens synpunkt skulle densamma vara enbart till fördel.»

De sakkunniga uttala sig om konsumentintresset bland annat, då de framhålla, att medgivandet att försälja bageri- och konditorivaror, vartill även räknas konfektyrer, till avhämtning under hela tiden för öppethållandet, är en väsentlig nyhet, som tillkommit bland annat med hänsyn till allmänhetens berättigade intressen ifråga om en konsumtion, som är mera tillfällig och ej kan på förhand beräknas.

Liknande synpunkter anläggas de sakkunniga på kioskernas affärstid. De säga sig icke hava kunnat undgå att taga hänsyn till allmänhetens behov och önskemål. Allmänhetens intresse kan anses vara särskilt stort och berättigat i fråga om sådana varor, som äro avsedda för omedelbar och mera tillfällig konsumtion.

Vi efterlysa emellertid i de sakkunnigas betänkande och lagförslaget någon hänsyn till konsumtionsintresset, då det gäller att bereda allmänheten möjlighet att efter ordinarie stängningstid kunna täcka sitt behov av frukt och konfektyrer hos specialaffärer inom branschen.

Färsk frukt tillmätas numera med rätta stor betydelse för folkhälsan. Den stegrade avsättningen därav är sålunda en företeelse av glädjande art, vilken bör på allt sätt uppmuntras. Av påtagliga skäl gäller detta i alldeles särskild grad om försäljningen av svensk frukt, för vars ökning lofvärda och framgångsrika ansträngningar gjorts under senare år.

Det synes oss emellertid ganska självklart, att möjligheterna för ökad konsumtion av frukt i allmänhet och svensk frukt i synnerhet sammanhånga med varans saluförande i specialaffärer. Endast dessa kunna föra en sortering, som har utsikter att tillfredsställa konsumenternas ganska skiftande anspråk i fråga om priser och kvaliteter. Kioskerna kunna med sina begränsade utrymmen endast tillgodose mindre omfattande krav. Den kundservice, som är en viktig förutsättning för ökad fruktkonsumtion, synas de ej heller kunna prestera i samma utsträckning som de affärer, för vilka frukthandel är en specialitet.

Nu kunde det måhända invändas, att konsumtionsbehovet av frukt och konfektyrer bör kunna tillfredsställas under ordinarie affärstid. Såsom i de sakkunnigas yttrande framhållits, är emellertid denna konsumtion av mycket tillfällig art och uppstår ofta på kvällarna t. ex. i samband med biografbesök eller hastigt påkomna besök i hemmen. Det måste anses vara ett legitimt krav, att även sådana inköpsbehov skola kunna täckas hos allmänhetens ordinarie leverantörer av dylika varor, genom att bereda dem möjlighet till öppet-hållande även på kvällarna.

Detta krav kan ej heller avvisas med hänvisning till frukt- och konfektyrhandlarnas möjligheter att genom uppställning av automater tillfredsställa sin kundkrets efter stängningsdags. Bland annat äro nämligen dessa anordningar såpass dyra, att deras användning redan av denna grund måste bliva tämligen begränsad.

För att lämna en allsidig bild av förhållandena inom den detaljhandel, som sysslar med försäljning av frukt och konfektyrer, skola vi tillåta oss att anföra några yttranden av de instanser, som fått lagförslaget på remiss.

Länsstyrelsen i Södermanlands län rekommenderar en på laglig väg genomförd reglering av affärstiderna ur konkurrenssynpunkt, främst med hänsyn till näringsidkarnas egna önskemål och allmänhetens intressen.

Överståthållareämbetet i Stockholm framhåller i sitt yttrande bland annat, att i högre grad än konfektyrer frukt torde vara en sådan vara, som allmänheten hade berättigat intresse av att få köpa efter butiksstängningstid.

Stadsfiskalen i Stockholm betonar svårigheten att kunna upprätthålla ett förbud mot försäljning till avhämtning i kaféer och konditorier av bland annat frukt, varför en förnyad prövning av förslaget i denna del syntes honom vara påkallad.

Socialstyrelsen uttalar i fråga om automathandeln, att de sakkunniga synas ha underskattat de skäl, som anförts mot försäljning av vissa slags varor från utomhusautomater. Styrelsen erinrar om att barn och ungdom lätt frestas till olovliga tillgrepp från sådana automater och ger därför uttryck åt den uppfattningen, att automathandeln medför sociala vådor ur barnavårdens och ungdomsskyddets synpunkter. Styrelsen tvekar därför ej att för sin del förordna förbud mot automathandel över huvud taget, även i vad den avser försäljning av konfektyrer, frukt och dylikt.

Socialstyrelsens synpunkter på automathandeln hava — om ock i en del fall med något annan motivering — flera andra remissmyndigheter sagt sig dela.

Kooperativa Förbundet anser, att en senare stängningstid än de sakkunniga föreslagit skulle i hög grad underlätta eller öka försäljningen av bland annat frukt och levande blommor. Som skäl för denna uppfattning angiver förbundet bland annat hänsyn till de utom hemmet arbetande husmödrarna, som ofta hava tillfälle verkställa sina inköp först efter affärernas ordinarie stängningstid.

Ett liknande medgivande för handel med alla de i lagförslaget uppräknade typiska kioskvarorna föreslås av Västergötlands och Norra Hallands Handelskammare samt av Göteborgs Köpmannaförbund.

Den förra anser även, att möjlighet borde lämnas de kommunala myndigheterna att utsträcka affärstiden för försäljning av här ifrågakvarande varuslag till kl. 22.

Till sist må bland de inkomna remissvaren refereras det yttrande, som avgivits av ett stort antal frukt- och konfektyrhandlare. De framhålla, att de av dem representerade specialaffärerna genom de föreslagna undantagsbestämmelserna för å ena sidan kaféer och konditorier och å andra sidan vissa slag av kiosker skulle komma i en ytterst svår situation. På grund av de därigenom tillskapade ojämna konkurrensförhållandena torde nämligen med all sannolikhet många frukt- och konfektyrhandlare tvingas att antingen nedlägga rörelsen eller utöka försäljningen att omfatta jämväl andra varor. Detta senare skulle givetvis komma att vålla avbräck för de därav berörda affärerna. På platser, där frukt och konfektyrer försåldes även å kvällar och söndagar, hade det visat sig, att kvälls- och söndagshandeln med sådana varor kunde approximativt beräknas till 40 procent av hela omsättningen. Beaktar man detta, säga frukt- och konfektyrhandlarna, och dessutom bemärkte, att kaféer och konditorier hittills existerat huvudsakligen på serveringsrörelse, framträdde tydligt de ojämna konkurrensförhållanden, som genom lagförslaget skulle uppstå mellan å ena sidan dessa handlare och å andra sidan kaféer och konditorier.

Anförande i huvudsak samma synpunkter som ovan anse länsstyrelsen i

Göteborgs och Bohus län samt handelskammaren i Göteborg, att butiker, där under hela försäljningsdagen blott konfektyrer, tillverkade alkoholfria drycker och färsk frukt saluhållas, borde få samma rätt till öppethållande som kiosker. Kommerskollegium förklarar sig ej hava någon erinran mot den av dessa remissmyndigheter ifrågasatta ordningen, om de butiksanställdas arbetstid samtidigt regleras. Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare samt Göteborgs Köpmannaförbund hålla före, att den fasta handeln helt borde likställas med här ifrågavarande kiosker.

Undertecknade motionärer tro sig med den i det föregående lämnade redogörelsen hava visat, att det vid Kungl. Maj:ts proposition nr 96 fogade förslaget till butikstängningslag försätter frukt- och konfektyrhandlare i ett ur konkurrenssynpunkt synnerligen ogynnsamt läge, som direkt strider mot den likställighet, vilken måste anses böra vara en ledande princip för all lagstiftning och för vilken både departementschefen och de sakkunniga gjort sig till tolk.

Vi hava även ådagalagt, att både de sakkunniga och en del remissinstanser medgivit förefintligheten av ett behov efter ordinarie affärstid av framför allt färsk frukt, vilket behov på det för konsumenterna enklaste och lämpligaste sättet tillfredsställes därigenom, att specialaffärerna inom branschen beredas möjlighet till öppethållande i samma utsträckning som vissa slags kiosker.

Någon nackdel av dylikt öppethållande för de butiksanställdas del behöver ej befaras, då deras arbetstid ju blir reglerad genom det samtidigt av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till arbetstidslag för detaljhandeln.

Vi vilja ock slutligen påpeka, att en ändring av lagförslaget i antydd riktning ej skulle skada andra affärsidkare, emedan rätt till utsträckt försäljningstid blott skulle medgivas försäljningsställe, där under hela försäljningsdagen endast de nedan uppräknade varuslagen saluhållas. Intrång på andra branschers försäljning kunde däremot tänkas bliva följd, om frukt- och konfektyrhandeln, i händelse av förslagets upphöjande till lag i oförändrat skick, skulle tvingas att för uppehållande av en tillfredsställande omsättning börja saluföra andra varor än de specialiteter, som hittills utgjort dess sortering.

Vi förutsätta givetvis ej annat än att den del av förslaget till butikstängningslag, vilken är föremål för vår motion, skall liksom förslaget i dess helhet prövas under tre år för att efter denna tid anpassas efter gjorda erfarenheter.

På grund av det sålunda anförda hemställa vi,

att riksdagen ville besluta att giva 11 § 3 mom. andra stycket 1) av förslaget till butikstängningslag nedanstående formulering:

1) försäljning av konfektyrer, alkoholfria drycker, färsk frukt, levande blommor, tryckta skrifter och tändstickor, vilken bedrivs från kiosk, stånd, bord eller annat sådant försäljningsställe, där under hela försäljningsdagen endast dessa varor saluhållas *samt försäljning av konfektyrer, alkoholfria drycker, färsk frukt och periodiska skrifter från butik, där under hela försäljningsdagen*

endast dessa varor saluhållas, må medgivas, såframt icke särskilda skäl till annat föranleda, i allmänhet dock icke någon veckodag längre än till kl. 22; sådant medgivande må ock lämnas för försäljning av dessa varor annorledes än från särskilt försäljningsställe, om försäljningen icke är förbunden med handel med andra varor och i övrigt skäl därtill anses föreligga.

Stockholm i mars 1939.

Rickard Lindström.

John Gustavson.

Th. Nilsson.

John Björck.

Emil Andersson
i Jäger.

K. I. Sköldén.

Th. Magnusson.

O. A. Nordborg.

Torsten Ström.
